

HISTORIEK VAN HET PSYCHIATRISCH CENTRUM St JAN BAPTIST

In 1863 kocht de overste van het Guislaininstituut in Gent grond in de Heide aan het kanaal Gent-Terneuzen in Zelzate om een modelboerderij op te richten voor patiënten van het Guislaingesticht. Op 25 juli 1864, de officiële stichtingsdatum, komen de eerste Broeders van Liefde en patiënten aan te Zelzate, doch de activiteiten stopten reeds in 1866. In 1867 kreeg men toelating om een nieuwe instelling te bouwen. De bouw, naar ontwerp van architect Van Houcke (?) van Gent, startte in 1869, in mei 1870 was een eerste gebouw voltooid, het hogere middengedeelte van het hoofgebouw, de flankerende, lagere gedeeltes werden gebouwd in 1874 en 1875. De officiële opening dateert van 25 maart 1871. Een nieuwe vleugel, haaks op het noordelijk lager gedeelte van het voorgebouw, werd toegevoegd en in 1880 bouwde men een dwarsvleugel aan het zuidelijk gedeelte. Haaks op de middenvleugel van het voorgebouw startte men in 1878 met de bouw van een kapel onder leiding van aannemer De Vliegere. Ook enkele losstaande dienstgebouwen kwamen tot stand. In de periode 1886-1889 bouwde men een nieuwe ziekenkamer, een maalterij, een mouterij, een brouwerij en een nieuw kwartier. De instelling werd in de jaren 1890 uitgebreid met een nieuw toegangsgebouw met spreekkamers en kantoren (1891) en met de toevoeging van de in 1892 door brand vernielde kostschool Sint-Jan-Berchmans van de Broeders van Liefde, kort daarvoor gebouwd. In 1913 werd de kapel vergroot en werd een nieuwe keuken gebouwd naast de kapel. Ook tijdens het interbellum werd het gebouwencomplex aangepast en uitgebreid, onder andere met een feestzaal (1929-1930) op de plaats van de oude boerderij en een sanatorium voor broeders (1929-31), achter het koor van de kapel (verbouwd in 1963). Na Wereld Oorlog II startte onder leiding van architect Albert Lefebure een nieuwe bouwcampagne in 1951-1952 met een nieuwe keuken, een refter en recreatiezaal voor de broeders en werden de zijvleugels van het voorgebouw opgetrokken met een bovenverdieping. De bouwactiviteiten werden intensief verder gezet vanaf de jaren 1960 tot heden.

Het instituut werd gebouwd volgens dezelfde opvattingen gebouwd als het Guislaininstituut in Gent, namelijk met verschillende afdelingen en ateliers ondergebracht in afzonderlijke “paviljoenen” rondom binnenplaatsen, het geheel ingeplant op een zeer ruim terrein. Een langgerekt hoofgebouw van twee bouwlagen hoog is gelegen parallel aan het Kanaal Gent – Terneuzen, met haaks erop de verschillende afdelingen en voorts afzonderlijke gebouwen en nutsgebouwen. Een inganggebouw met spreekkamers en kantoren, opgetrokken in 1891, staat haaks op het centrale gedeelte van het voorgebouw.

Voorgebouw. Het middengedeelte van het voorgebouw met twee bouwlagen, dateert van 1869-1970, naar ontwerp van architect Van Houcke (Gent) van 1867, gebouwd onder leiding van aannemers Gebr. Van de Putte (Gent). Torentje gebouwd in 1897. De zijvleugels opgetrokken in dezelfde bouwstijl dateren respectievelijk van 1874 (ten zuiden) en 1875 (ten noorden) en werden in 1952 voorzien van een bovenverdieping onder leiding van architect A. Lefebure. Het betreft een zeer lange baksteenbouw onder pannen zadeldaken met rondboogvensters, horizontaal belijnd door de tot kordon doorgetrokken lekdrempels en druiplijsten, en de aflijnende baksteenfries. Typisch witgeschilderd schrijnwerk met kleine roedeverdeling.

Kapel. Bouw gestart in 1878 en voltooid in 1879 onder leiding van aannemer De Vliegere. Vergroot met één travee, koor en sacristie in 1913. Bakstenen kapel met eenbeukig schip van zeven traveeën en koor met ronde koorsluiting ingebouwd in rechthoekige ruimte. Traveeën geritmeerd door traveenissen gevormd door versneden steunberen en aflijnend baksteenfries, met rondboogvensters.

Witgepleisterd interieur. Kruisriboverwelving met gordelbogen rustend op lisenen met composietkapiteel. Glasraam in koorsluiting met voorstelling van Sint-Jan-Baptist en Heilige Vincentius a Paulo, vermoedelijk van Nieland uit Gent, van 1879 en verplaatst naar het nieuwe koor bij de uitbreiding van de kerk in 1913.

Altaar afkomstig van de kapel van het Groot Vleeshuis op de Groentenmarkt in Gent. Het witmarmeren altaar werd vervaardigd door Jan Van Helderbergh in Gent in 1696. Een inscriptie vermeldt: “Dese Tombe is becostigh door onse Generaelityt”. Op de hoeken staan de namen en de wapenschilden van de dekens en de gezworenen van de nering van de vleeshouwers, Pieter Van Loo en Philippus Van Melle. Na de inlijving van de kapel bij het Vleeshuis in 1828 werd het altaar overgebracht naar de kapel bij de Cellebroeders in Gent, die toen instonden voor de krankzinnigenzorg, en later naar de kapel van de broeders in Zelzate. Nieuw orgel van G. D’Hondt (Herselt) geplaatst in 1956. Nieuwe communiebank van 1907.

- *Archief van het Provinciaal van de Broeders van Liefde Gent, Doos Zelzate St.-Jan-Baptist. Historisch overzicht.*
- BR. WARNER, *Psychiatrisch Instituut Sint-Jan-Baptist te Zelzate*, (St. Laurensklok, XLV, 2, 1972-1973, p. 7-33).
- *Deus charitas est, 1807-1932, Te deum laudamus, voor 125 jaar zegen*, De Broeders van Liefde, p. 33-36
- *Sint-Jan-Baptist te Zelzate. Een beknopt historisch overzicht*, Onuitgegeven tekst, Archief van het Provinciaal van de Broeders van Liefde, 1996.

Bron: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie Oost-Vlaanderen, Gemeenten: Assenede, Eeklo, Kaprijke, Maldegem en Sint-Laureins*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 21N, (onuitgegeven werddocumenten).

Auteurs: Bogaert, Chris & Lanclus, Kathleen